

rentiam juramenti, et veritatem ejus. Ut sensit Soto, lib. 7 de Just., q. 2, art. 1, ad 1, et sumitur ex his quæ tradunt Molina, tom. 2 de Just., tract. 2, disp. 263, ad finem; et Guttier., 1 p., de Juramento confirmatorio, cap. 36, n. 4; et Covar. supra, 2 p., § 4, n. 11 et 16; et Gregor. Lopez, in leg. 4, tit. 4, part. 4. Ergo majori ratione si quis coram aliquo sub juramento affirmet se aliquid ei daturum, quamvis expresse declareret se non facere promissionem, sed tantum id affirmare, ex vi juramenti tenetur illud facere verum, quod ei dixit. Tertio, infra ostendemus simile juramentum posse relaxari ab eo cui implendum est, ex vi juratae assertionis, sicut etiam potest, imo et debet ab usurario remitti juramentum de solvendis usuris; ergo signum est tale juramentum de se obligare, ut circa illam personam impleatur, circa quam factum est, et naturam illius esse, ut ab illius voluntate pendeat.

22. Ultimo propria ratio esse videtur, quia licet juramentum illud non confirmet pactum aliquod, vel promissionem propriam, nihilominus fit intuitu proximi, et in commodum ejus; et ideo ad veritatem juramenti spectat, ut veritas impleatur sicut prolata est. Neque tunc commode habet locum interpretatione de conditione inclusa, scilicet, *nisi commutetur in melius*, quia verba, quæ sibi invicem solent homines praestare, etiamsi non sint in rigore promissoria, sed assertoria, non solent in hoc sensu proferri, sed in sensu absoluto de faciendo tali opere, vel danda tali re; vel ad summum involvitur conditio, si commode possit, vel res non fuerit notabiliter mutata, juxta inferius dicenda. Longe autem diversa conditio est, nisi postea libeat in aliud melius opus illud commutare; hæc enim est contra communem sensum et intentionem hominum; ergo exhibito juramento non licet ut tali conditione, sed oportet veritatem, prout dicta est, facere et implere. Et eadem ratione non habet hic locum interpretatione, quod Deus erit contentus meliori opere, quia Deus hic non intervenit, ut is cui juratur, sed solum ut per quem juratur; et ideo per se, et ex vi juramenti necesse est ut is, cui juratur, sit contentus. Quod si ita non fiat, neque etiam Deo ipsi placebit commutatio, quia ad ejus reverentiam magis spectat, ut veritas impleatur, prout asserta fuit.

23. An assertio jurata de bono opere praestando, quæ nec intuitu Dei, nec alterius, sed absolute, vel in commodum jurantis facta fuit,

obliget jurantem.—Sed quid si assertio jurata de aliquo bono opere praestando, neque intuitu honoris Dei proprie et directe facta sit, neque etiam in gratiam proximi, sed absolute, vel in commodum ipsiusmet jurantis? Videri enim tunc potest pro arbitrio etiam jurantis posse commutari, quia videtur eadem esse proportio, ut sicut juramentum factum in gratiam Dei potest in id, quod est gratius illi, commutari, et quod fit in gratiam proximi, etiam mutatur ad voluntatem ejus, ita jurans in gratiam sui possit quasi sibi remittere obligationem. Sed hæc licentia nimia esse videatur, et ideo illam non probo; sequitur enim talia juramenta, etiamsi honeste possint impleri, non solum posse commutari in rem magis honestam, sed etiam in æqualem, vel inferiorem, vel etiam in nullam, si jurans velit sibi ipsi condonare, et juramentum relaxare, quod est dicere, illud juramentum non obligare. Hoc autem dicendum non est, nam si juramentum illud est de actu honesto, quod sine ullo incommodo impleri potest, cur non obligat? Certe id est contra omnia jura, et contra vim juramenti, quod ad confirmandam veritatem efficax est. Item alias illictum esset sic jurare, nam ad minus esset vanum et inutile, quia sine fructu adhiberetur tale juramentum. Consequens autem contra rationem est, quia sicut habere propositum efficiendi bonum actum, per se bonum est, ita uti medio accommodato ad stabilitatem illius propositi, per se etiam bonum est; tale autem medium est juramentum; negari ergo non potest quin tale juramentum obliget.

24. *Resolutio difficultatis.*—Dico ergo illud juramentum obligare, ejus tamen obligationem esse instar obligationis voti; et ideo sicut votum potest commutari in melius, ita etiam tale juramentum; non est autem intelligentium illud juramentum includere proprie et in rigore votum. Nam hoc est contra suppositionem, scilicet quod juretur pura assertio sine promissione, quam suppositionem possibilem esse supra ostensum est; sed dicitur esse instar voti, quia sicut votum est directe in Dei cultum et honorem, ita etiam hoc juramentum ad Deum tendit. Unde reducitur hoc juramentum ad illud, de quo in prima parte hujus assertionis dictum est, quod nimirum fit intuitu divini honoris absque promissione. Sed est differentia, quod illud ita fit (ut supponitur) ex directa intentione et expressa cogitatione operantis: hoc autem, de quo nunc loquimur, non ita fit, sed solum ex

cogitatione et intentione talis boni honesti, quod nec ad proximum pertinet, nec ad Deum refertur ab operante. Sed tamen quia honestum est, natura sua fertur in Deum; et ideo natura etiam sua censetur includere conditionem, ut si per aliud Deo gratius impleatur, juramentum violari non censeatur.

CAPUT XIII.

VARIA JURA EXPOUNTUR, ET FUNDAMENTIS UTRUSQUE SENTENTIÆ POSITIS CAPITE PRÆCEDENTI SATISFIT.

possunt sub promissionem et juramentum, quamvis non sub ea ratione qua impediunt perfectionis statum; et idem a fortiori est de quolibet actu honesto, nam juramentum de illo obligationem inducit, cuius signum est, quia non potest simpliciter omitti, licet possit in melius commutari. Unde etiam infero non esse in omnibus equiparandam materiam voti et juramenti, ut Soto et alii in præsenti indicant; sed sine dubio aliqua potest esse materia juramenti, quæ non potest esse materia voti, ut in sponsalibus secundum se spectatis est manifestum, et in aliis actibus ostendetur in capitibus sequentibus.

2. *Capitulum Commissum expenditur.*—In tertia objectione proponitur difficilis decisio textus in d. cap. *Commissum*, de Sponsal., ubi quæsum est an is, qui juravit aliquam in uxorem ducere, et postea volens religionem ingredi, debeat prius matrimonium contrahere. Et respondet Alexander III, tutius esse, religione juramenti servata, prius contrahere, et postea ante copulam religionem ingredi. Quæ responsio multis Doctoribus adeo difficilis visa est, ut ea non obstante docuerint posse illum, qui sic juravit, ingredi religionem non contracto matrimonio. Ita tenet Palud. in 4, distinct. 27, quæst. 1, art. 3, num. 23, et distinct. 28, quæst. 1, art. 3, num. 18 et seq. Item Richardus, distinct. 26, art. 2, quæst. 4; Cajetanus, in Summa, verb. *Perjurium promissorium*; Soto in 4, distinct. 27, quæst. 2, art. 5; et ex Canonistis tenuit hoc Glossa in d. cap. *Commissum*, quam ibi communiter sequuntur Innocentius, Hostiens., Abbas, et alii; et Summistæ, Sylvest., *Juramentum*, 3, quæst. 5, et verb. *Religio*, 2, quæst. 5 et 9; Angel., *Juramentum*, 4, num. 3; Tabien., verb. *Sponsalia*, num. 9, et ibid. Armill., num. 12, et Covar., in Epitome Quarti Decretalium, 1 p., cap. 5, in princ., n. 11. Fundamentum hujus sententiæ sumitur ex secunda assertione posita, quia sponsalia intrinsecè involvunt conditionem, nisi alter contrahentium ad religionem transire voluerit, juxta cap. *Ex publico*, de Convers. conjugatorum; quod si verum est in sponsalibus de præsenti, multo magis de futuro. Ergo juramentum additum sponsalibus eamdem conditionem includit, juxta regulam superius positam.

3. *Variae interpretationes ad cap. Commissum.*—Ad cap. autem *Commissum* variis modis respondent dicti auctores: primo Pontificem solum dicere, tutius esse, id est con-

sultius et melius, quamvis non sit necessarium, vel in præcepto. Ita sentiunt Præpositus et Alexander ibi. Sed aliis hoc non placet, qui melius esse existimant non contrahere matrimonium, sed statim ingredi religionem. Et probatur, quia ingredi statim religionem ex objecto melius est, et per obligationem ex sponsalibus juratis contractam non impeditur; quia illa ita cadit in matrimonium, ut semper intelligatur exceptus status religiousus. Deinde nulla apparet probabilis ratio talis consilii; nam illud matrimonium ratum, non consummandum, videtur actus otiosus, quia ad nihil utile est. Imo ipsi contrahenti habenti propositum religionis potest esse impedimentum majoris boni, quia potest esse occasio mutandi propositum; et alteri sponso vel sponsæ potest videri injuriosum, quia quodam modo est illudere feminam, contrahere cum illa animo statim relinquendi illam. Ac denique ad implendum juramentum parum valere videtur ille contractus, quia juramentum in principio revera factum fuit animo contrahendi et permanendi perpetuo in matrimonio; igitur vel juramentum obligat ad totum id quod fuit promissum, vel ad nihil. Primum autem dici non potest, etiamsi expresse fuisset **juratum** perseverare, et consummare matrimonium; ergo dicendum est secundum: si autem juramentum in eo casu ad nihil **obligat**, integrum manet consilium ingrediendi potius religionem, quam uxorem ducendi.

4. *Rejicitur responsio aliquorum ad cap. Commissum.* — Ad cap. autem **Commissum**, respondent hi auctores, Pontificem, cum dicit **tutius**, non loqui de eo quod vere et **in conscientia** tutius est, sed de eo quod exterius et in opinione vulgi potest videri securius ad tollendam omnem suspicionem violati **juramenti**. Ita respondent Gloss. et Abb., **Richardus**, Soto, et multi alii. Sed mihi non videtur responsio admittenda in tam gravi decisione Pontificis. Primo, quia Pontifex consultus fuerat quid in eo casu agendum esset in **conscientia**; ergo in eodem foro respondet, **maxime** cum simpliciter et sine limitatione respondeat, tutius esse, etc. Debet enim responsio **interrogationi** accommodari, ut per se constat, et sumitur ex Innocentio I, in cap. **Deinde**, 26 d., ibi: *Meminerint hoc, et a Judæis interrogatum, et Judæis esse responsum.* Et confirmatur, quia alias possent facile fideles ex illa responsione Pontificis sumere occasionem errandi, quia, ut verba sonant, plane significant id esse tutius in conscientia. Tandem

confirmatur, quia, si revera non est tutius, neque propter vulgi opinionem esse potest, nam tutius erit declarare veritatem, et quod in eo casu tale juramentum non obliget. Quid enim si expresse juratum esset contrahere ac consummare matrimonium? Numquid propter vulgi opinionem consummandum esset? Si-
cū ergo tunc non est tutius juramentum implere, sed ignorantiam vulgi tollere, ita in nostro casu dicendum esset.

5. *Probabilis responsio ad dictum capit.* — Melior ergo responsio est Innocentii, quem multi sequuntur, Pontificem non loqui absolute, sed juxta interrogationem, et circumstantias ejus. Juraverat enim quidam, se ducaturum quamdam feminam intra biennium; postea vero deliberabat de ingredienda religione; unde probabiliter conjectat Innocentius istum qui juraverat, non decrevisse firmo proposito ingredi religionem ante expletum biennium, sed solum cœpisse *suspirare* (hoc enim verbo textus utitur) pro transitu ad meliorem vitam; et consequenter voluisse differre matrimonium etiam post biennium impletum, quamdiu plene de assumendo statu religionis deliberabat. In illo ergo casu respondet Pontifex, tutius esse juramentum observare intra tempus præscriptum, contrahendo matrimonium ratum, et postea (ut ibi dicitur), *si elegit, ad religionem migrare*. Quæ verba etiam hunc sensum indicant, quia ex illis colligitur, illum nondum elegisse religiosum statum, nec voluisse statim illum assumere. Et ratio pontificii responsi in hoc sensu est clara, quia juramentum obligabat expleto biennio, et sola consultatio, vel deliberatio religionis non excusat, sed actualis ingressus, quia deliberatio potuit ante fieri per totum biennium; vel certe, si cogitatio illa tarda inspirata est, expleto juramento poterat deliberatio fieri per bimestre tempus a jure concessum post matrimonium ratum.

6. Atque hæc expositio probabilis est, non caret tamen difficultate. Primo, quia multa supponit, quæ ex textu non sufficienter colliguntur. Secundo, quia si Pontifex supponeret tempus juramenti fuisse lapsum, et illum, qui promiserat, non voluisse statim ingredi, sed incipere deliberare, non debuisset responderi tutius esse, sed omnino necessarium esse; quia res non fuisse dubia, neque consilii, sed claræ obligationis; nam juramenti obligatio fuisse certa, et ratio dilationis insufficiens.

7. Propter quæ aliorum sententia est, juxta illum textum, et veritatem, obligare illud ju-

ramentum ad contrahendum prius matrimonium, licet post illud contractum, liberum sit ante illius consummationem religionem ingredi. Tribuitur hæc sententia Scoto, ubi solum dicit, hoc videri consulendum, loquiturque in fortioribus terminis, scilicet quando post juramentum sponsalium additum est votum. Eamdem opinionem probabilem censem Richard. supra, et sequitur Ledesm., 2 part. quarti, ubi dicit, quod in eo casu propter reverentiam juramenti prius debet sponsa duci. Navar., Comment. 1, de Regularibus, in principe, num. 4; et Major, lib. 1 de Irregulari, cap. 34, num. 6. Indicat Sylvest., dicens hoc esse consilium (eum Raymundo, et Summa confessorum), in verb. *Religio*, 2, quæst. 5 et 9, et ex antiquis Canonistis secuti sunt hanc sententiam Abbas antiqui, cum Additione, et Collectarius, et Henric., in dicto cap. **Commissum**. Fundantur, quia hic videtur esse sincerus sensus dicti capit. Deinde quia potest convenienti ratione fundari, quia per sponsalia jurata jus parti acquisitum fuit, et obligatio juramenti suborta; et aliunde impleri poterat hæc obligatio sine præjudicio status religiosi, ad quem potest statim post matrimonium ratum fieri transitus, et morula illa tam parva est, ut non possit moraliter reputari impedimentum, vel dilatio melioris boni; ergo cum possit juramentum illo modo impleri, ordo ille servandus est. Patet consequentia, primo, quia illud matrimonium non potest dici impedimentum majoris boni; ergo non est cur excepitur ab obligatione juramenti absolute facti. Secundo, quia, esto concedamus rem esse dubiam ex utraque parte, nihilominus hæc pars videtur tutior, quia cavitur omne periculum injuryæ proximi, et transgressionis juramenti, et desiderium religionis non impeditur. Unde quidam ex dictis auctoriis putant illum ordinem esse in præcepto, quia in dubiis tutior pars eligenda est, juxta cap. **Ad audientiam**, cum similibus, de Homicidio. Alii vero dicunt saltem esse consilium; sed contra utrumque modum dicendi urgent rationes superius factæ, quæ videntur ostendere, nullum in hoc negotio esse morale dubium, neque aliquam rationem majoris boni in tali matrimonio, ut sub consilio esse possit.

8. *Variis modis se potest habere qui jurat sponsalia, et appetit religionem.* — Ut ergo quod sentiam dicam, adverto, eum, qui juravit sponsalia, et postea religionem appetit, variis modis posse se gerere. Primo, contrahendo matrimonium, cum proposito non consum-

mandi, sed statim ingrediendi religionem, ignorante sponsa tale propositum. Et de hoc modo dicunt aliqui non solum non esse in præcepto, vel consilio, sed etiam esse peccatum mortale. Ita tenet Sancius, 1 tom. de Matrim., disput. 43, num. 12, citans Petrum Ledesmam, Soto, et plures alios, qui loquuntur, quando præcessit votum castitatis ante juramentum; de quo casu est alia ratio, quia fortasse tale juramentum fuit nullum, quia cadit in materiam illicitam, ut videbimus in materia de Voto. In præsenti autem casu, ego non video rationem ullam peccati mortalis, quia non fit injurya religioni juramenti; quin potius fieri videtur in favorem ejus; neque etiam fit injurya sacramento matrimonii, quia, non obstante illo proposito, matrimonium est ratum et validum, et confert suum effectum, tam ut contractus, dando potestatem in corpus, quam ut sacramentum, dando gratiam. Neque etiam fit injurya sponsæ, per se loquendo, quandoquidem Ecclesia concedit hoc jus contrahentibus matrimonium; ergo intentio utendi tali jure non est injuriosa alteri, imo nec peccaminosa, si ex rationabili causa ita fiat. Ille igitur modus licitus est, et in hoc convenienti auctores primæ sententiae, et plures ex auctoribus ultimæ opinionis. Ego autem moraliter non consulerem hunc modum implendi juramentum, non quia continet peccatum, sed quia vix habet moralē utilitatem, et videtur quædam illusio sponsæ, et potest aliqualem notam vel indecentiam illi inuovere.

9. *Secundus.* — Secundo potest, qui juravit sponsalia, ita se gerere, ut sine consensu sponsæ et sine contractu matrimonii statim religionem ingrediatur, altera nihil sciente. Et in hoc etiam assero, per se loquendo, nullum esse peccatum; quod affirmant fere omnes auctores utriusque sententiae, paucis exceptis, et probatur satis probabiliter argumentis primæ sententiae. Ulterius vero suadetur. Primo, quia si id esset peccatum, vel esset propter injuryam quæ fit sponsæ, quatenus privatur jure acquisito per sponsalia, vel esset ratione juramenti non impletum. Primum dici non potest, alias, quamvis sponsalia essent pura et non iurata, non liceret ingredi religionem ante matrimonium contractum, quod probabile non est; quia jus acquisitum per sponsalia semper habet hanc exceptionem, seu conditionem intrinsecæ annexam, ut manifeste probat argumentum sumptum ab sponsalibus de præsentis, quæ multo firmiora sunt, ut per se con-